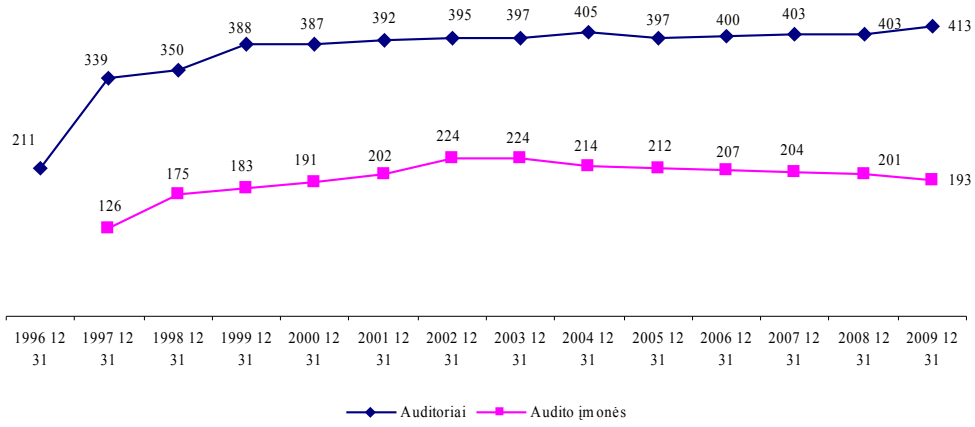
LIETUVOS AUDITORIŲ RŪMAI

AUDITO RINKOS APŽVALGA, 2009 M.

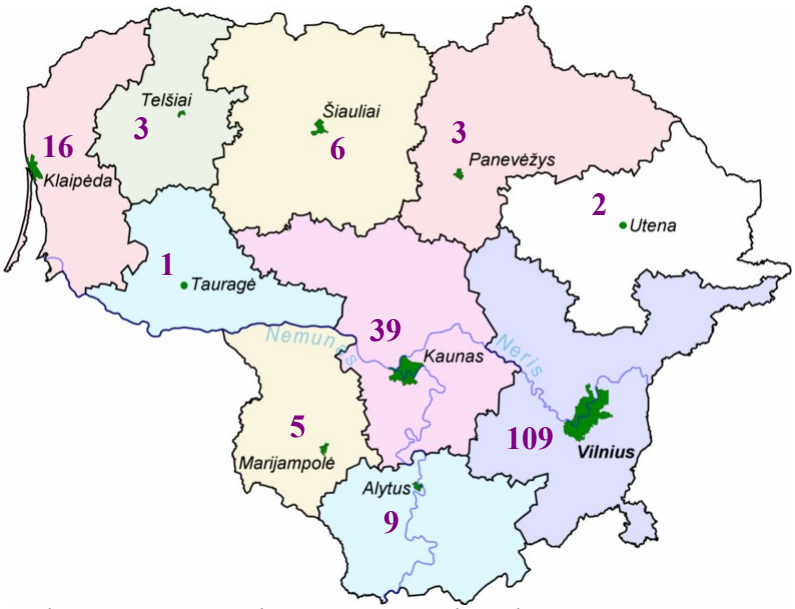
2010 m. gegužės 1 d.

Lietuvoje auditoriaus vardą, suteikiantį teisę atlikti finansinių ataskaitų auditą (toliau – auditas), 2009 metų pabaigoje turėjo 413 atestuotų auditorių (toliau – auditoriai) – Lietuvos auditorių rūmų narių; auditoriaus vardo siekiančių asmenų buvo 416, t. y. asmenys įrašyti į auditoriaus padėjėjų sąrašą; o į audito įmonių sąrašą buvo įrašytos 193 įmonės (toliau – audito įmonės) registruotos Lietuvoje (kitose šalyse registruotų įmonių prašymų, dėl įrašymo į audito įmonių sąrašą Lietuvoje, nebuvo gauta). Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, auditą auditorius gali atlikti tik jeigu jis yra: individualios audito įmonės savininkas (10 proc. visų auditorių), tikrosios ūkinės bendrijos ar komanditinės ūkinės bendrijos tikrasis narys (1 proc.) arba dirba audito įmonėje (56 proc.). Lyginant su ankstesniais metais auditorių skaičius didėja, o audito įmonių – mažėja (1 pav.).

1 pav. *Auditorių ir audito įmonių skaičius*

Daugiausiai audito įmonių yra įkurta didžiuosiuose Lietuvos miestuose: Vilniuje – 107, Kaune – 38 ir Klaipėdoje – 12. Tuo tarpu kituose šalies miestuose įkurtos tik 36 audito įmonės. Lyginant pagal apskritis taip pat daugiausiai audito įmonių yra įkurta Vilniaus (56 proc. visų audito įmonių), Kauno (20 proc.) ir Klaipėdos (8 proc.) apskrityse (2 pav.).

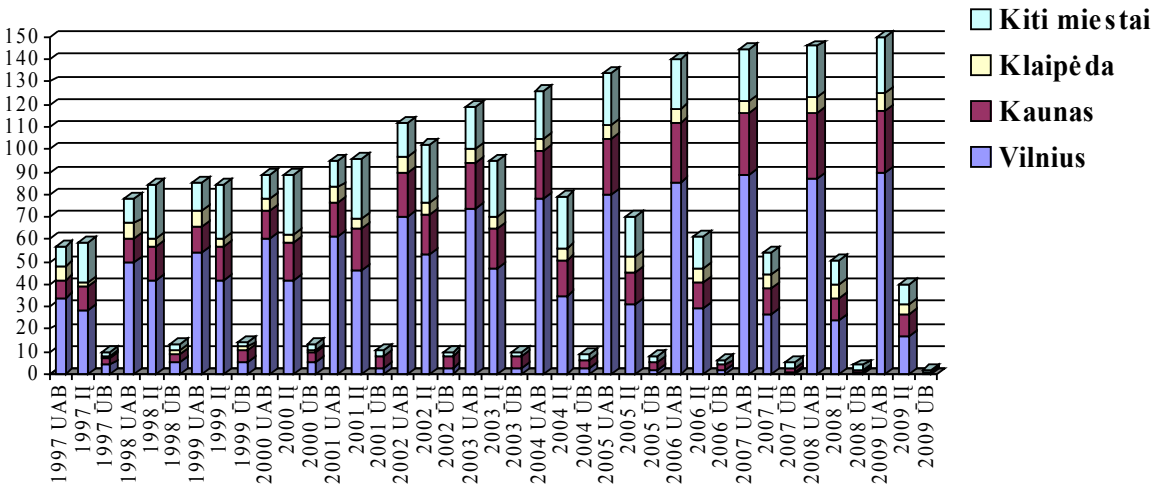
2 pav. *Audito įmonių pasiskirstymas pagal apskritis*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito įmonės gali būti šių teisinių formų: individualios įmonės (toliau – IĮ), tikrosios ūkinės bendrijos ir komanditinės ūkinės bendrijos (toliau kartu – ŪB) bei uždarosios akcinės bendrovės (toliau – UAB). Audito įmonių skaičius pagal teisines formas per visą audito įmonių veiklos laikotarpį keitėsi nevienodai (3 pav.):

- UAB skaičius nuolat didėjo ir 2009 metų pabaigoje sudarė 78 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 45 proc.);

- IĮ skaičius didėjo tik iki 2002 m., vėliau pradėjo mažėti ir 2009 metų pabaigoje sudarė 21 proc. visų audito įmonių skaičiuje (1997 m. sudarė 47 proc.);

- ŪB skaičius didėjo tik iki 1999 m., vėliau pradėjo mažėti ir 2009 metų pabaigoje beliko vos 2 audito tikrosios ūkinės bendrijos ir nei vienos audito komanditinės ūkinės bendrijos.

3 pav. *Audito įmonių skaičius pagal teisines formas ir miestus*

Atsižvelgiant į pasikeitusią šalies mokesčių sistemą, taip pat ir dėl kitų priežasčių, per 2010 metų pirmuosius keturis mėnesius UAB skaičius ir toliau didėjo – padaugėjo 15 audito įmonių, o IĮ ir ŪB mažėjo – sumažėjo atitinkamai 13 ir 1 audito įmonė.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, asmuo, prieš gaunant auditoriaus vardą, turi:

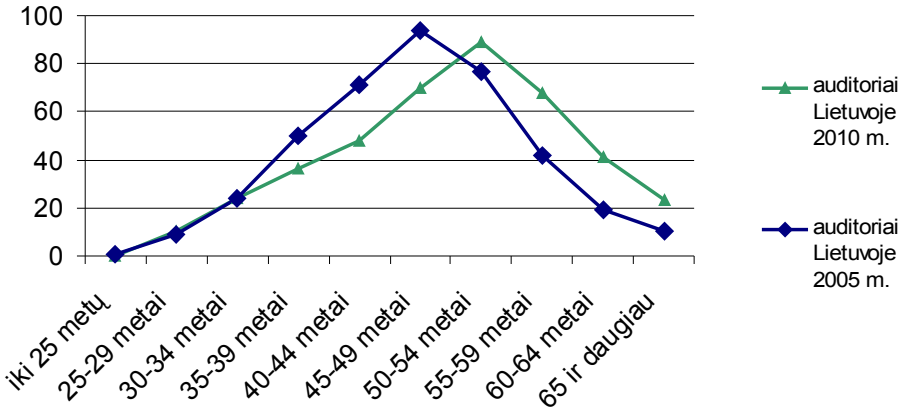
- įgyti aukštąjį universitetinį išsilavinimą;

- ne trumpiau kaip 3 metus dirbti audito įmonėje auditoriaus padėjėju;

- išlaikyti kvalifikacinius auditoriaus egzaminus;

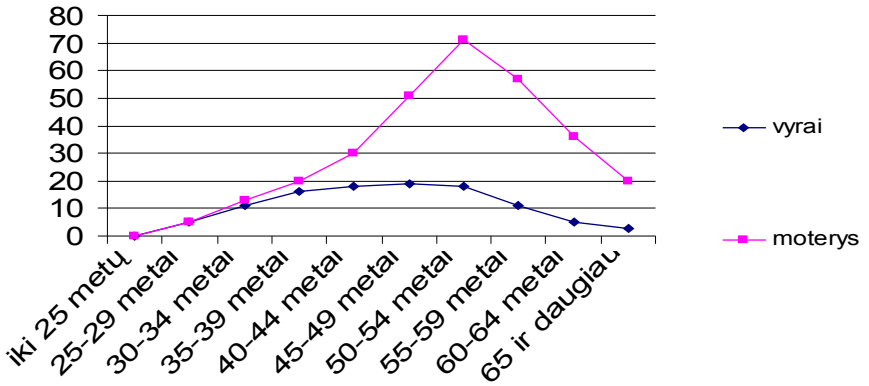
- atitikti kitus Lietuvos Respublikos audito įstatymo keliamus reikalavimus.

Dėl šių privalomų ir pakankamai griežtų procedūrų dauguma auditorių yra 50-54 metų amžiaus (4 pav.). Vidutinis auditorių amžius yra 49,5 metai, tačiau auditoriai vyrai yra šiek tiek jaunesni, jų vidutinis amžius yra 45,2 metai, kai auditorių moterų – 50,9 metai. Per paskutinius penkerius metus auditorių amžiaus vidurkis padidėjo 3 metais, nes 2005 metais amžiaus vidurkis buvo: 43,4 metai auditorių vyrų, 47,5 metai auditorių moterų ir 46,5 metai visų auditorių.

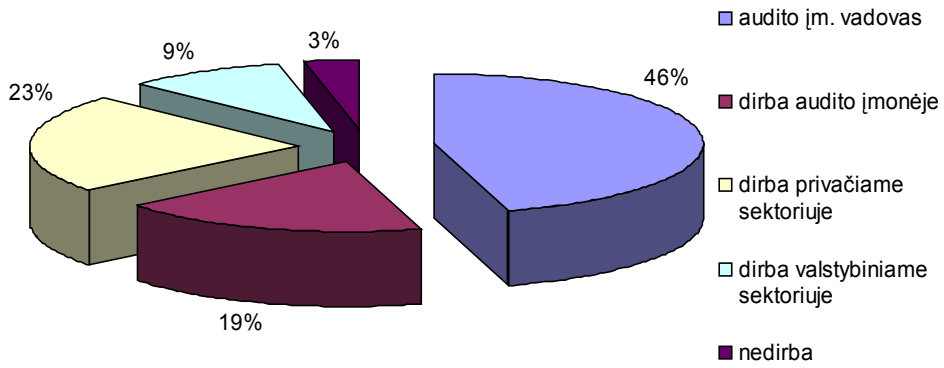
4 pav. *Auditorių pasiskirstymas pagal amžių grupes*

Auditorių tarpe didžiąją daugumą sudaro auditorės moterys, kurių yra beveik tris kartus daugiau nei vyrų (5 pav.).

5 pav. *Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes*

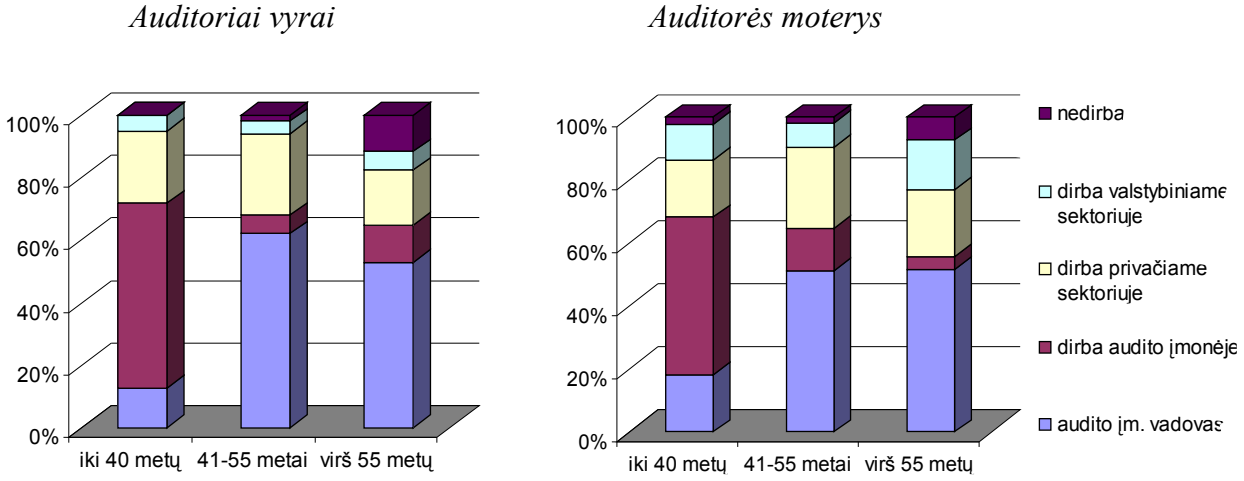
Beveik pusę auditorių dirba audito įmonių vadovo pareigose, penktadalis auditorių dirba samdomais darbuotojais audito įmonėse ir dar trečdalis auditorių dirba kitose ne audito įmonėse ar valstybinėse institucijose (6 pav.).

6 pav. *Auditorių pasiskirstymas pagal darbovietes*

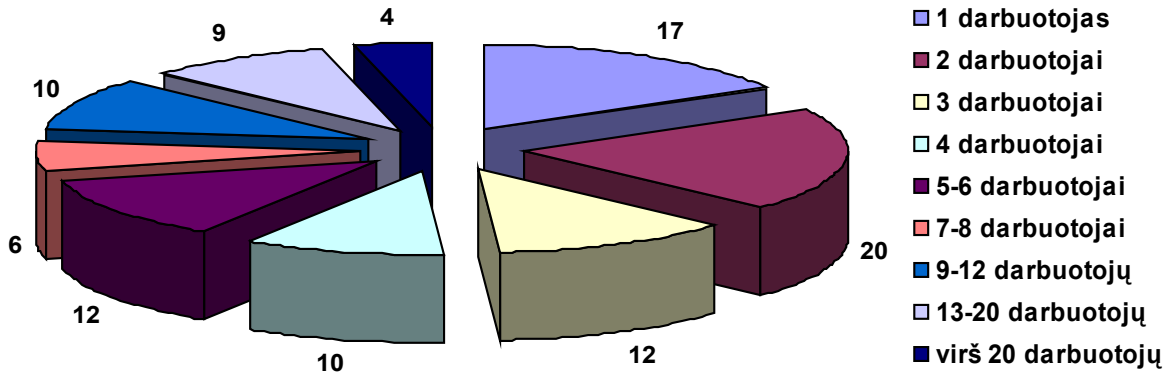
Daugiau kaip pusė auditorių iki 40 metų amžiaus dirba audito įmonėse samdomais darbuotojais, virš 40 metų amžiaus daugiau kaip pusė auditorių jau dirba audito įmonių vadovais. 13

proc. auditorių moterų dirba valstybiniame sektoriuje, o auditorių vyrų valstybiniame sektoriuje dirba tik 5 proc. (7 pav.).

7 pav. Auditorių vyrų ir moterų pasiskirstymas pagal amžių grupes ir darbovietes

Daugumoje audito įmonių dirba tik po vieną auditorių. 2009 metų laikotarpyje po vieną auditorių dirbo 67 proc. audito įmonių, po du – 18 proc. audito įmonių, po tris – 11 proc. audito įmonių, po keturis ir daugiau – 4 proc. audito įmonėse. 2009 metų laikotarpiu vidutiniškai audito įmonėse dirbo po 8,4 darbuotojus (8 pav.). Lyginant su ankstesniais laikotarpiais darbuotojų skaičius audito įmonėse didėja: 2008 metais audito įmonėse vidutiniškai dirbo po 8,0 darbuotojus, o 2007 metais – po 7,3 darbuotojus.

8 pav. Audito įmonių pasiskirstymas pagal darbuotojų skaičių, proc.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos įmonių finansinės atskaitomybės įstatymu, auditas turi būti atliekamas:

- viešojo intereso įmonėse (t. y. akcinėse bendrovėse, kurių vertybiniais popieriais prekiaujama reguliuojamose rinkose, bankuose ir Centrinėje kredito unijoje, finansų maklerio įmonėse, investicinėse kintamojo kapitalo bendrovėse ir uždaro tipo investicinėse bendrovėse, kurių turto valdymas neperduotas valdymo įmonei, kolektyvinio investavimo subjektų ar pensijų fondų valdymo

įmonėse, draudimo įmonėse ir perdraudimo įmonėse, Lietuvos centriniame vertybinių popierių depozitoriume ir Vilniaus vertybinių popierių biržoje);

- valstybės ir savivaldybės įmonėse;

- akcinėse bendrovėse;

- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kooperatinėse bendrovėse (kooperatyvuose), tikrosiose ūkinėse bendrijose ir komanditinėse ūkinėse bendrijose, kuriose visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarosios akcinės bendrovės, jeigu jų ne mažiau kaip du rodikliai paskutinę finansinių metų dieną viršija šiuos dydžius: pardavimo grynosios pajamos per ataskaitinius finansinius metus – 12 mln. litų, balanse nurodyto turto vertė – 6 mln. litų, vidutinis metinis darbuotojų skaičius pagal sąrašą per ataskaitinius finansinius metus – 50;

- uždarosiose akcinėse bendrovėse, kuriose akcininkė yra valstybė ar savivaldybė.

Auditas gali būti atliekamas ir kitose įmonėse jei tai numatyta kituose įstatymuose ar įmonių įstatuose, taip pat dėl kitų priežasčių. 2009 metais Lietuvoje atlikti 3675 metiniai auditai (1 lentelė) bei 1508 kitokie patikrinimai. 2009 metais, palyginus su praėjusiu laikotarpiu, atliktų metinių auditų skaičius sumažėjo 6 proc.

1 lentelė

Atliktų metinių auditų skaičius, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audituojamų įmonių formas (2009 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

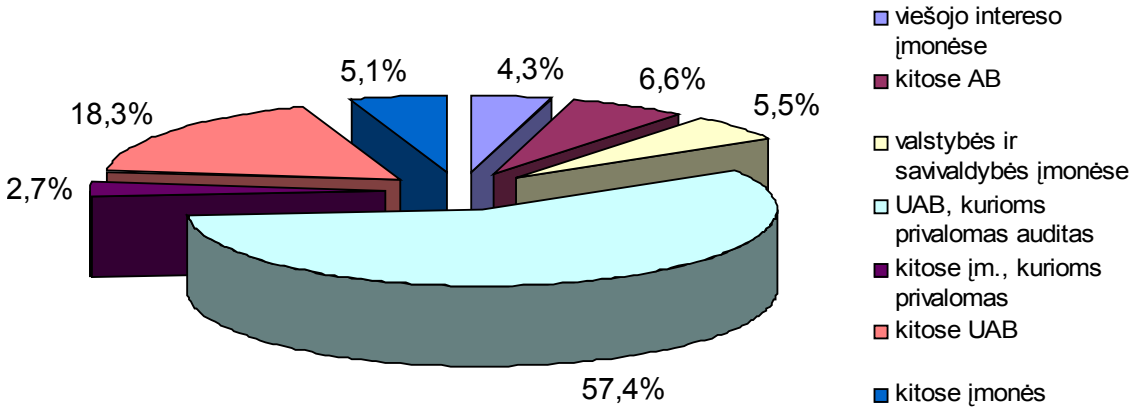
	1 auditorius	2 auditoriai	3 ir daugiau auditorių	Iš viso (be 4 didžiausių)		Didysis audito įmonių ketvertas*		Iš viso	Praėjusiu laikotarpiu	Pokytis
Viešojo intereso įmonėse	3	13	10	26	16%	133	84%	**159**	**140**	**14%**
Kitose AB	82	49	62	193	80%	49	20%	**242**	**261**	**-7%**
Valstybės ir savivaldybės įmonėse	74	73	42	189	94%	13	6%	**202**	**198**	**2%**
UAB, kurioms privalomas auditas	571	361	628	1560	74%	551	26%	**2111**	**2255**	**-6%**
Kitose įm., kurioms privalomas auditas	40	28	30	98	99%	1	1%	**99**	**128**	**-23%**
Kitose UAB	167	121	306	594	88%	79	12%	**673**	**746**	**-10%**
Kitose įm.	63	53	63	179	95%	10	5%	**189**	**174**	**9%**
Iš viso:	**1000**	**698**	**1141**	**2839**	**77%**	**836**	**23%**	**3675**	**3902**	**-6%**
Praėjusiu laikotarpiu	**1351**	**773**	**894**	**3018**	**77%**	**884**	**23%**	**3902**		
Pokytis	**-26%**	**-10%**	**28%**	**-6%**		**-5%**		**-6%**		

* t. y. UAB „DELOITTE LIETUVA“, UŽDAROJI AKCINĖ BENDROVĖ „ERNST & YOUNG BALTIC“, „KPMG Baltics“, UAB ir Uždaroji akcinė bendrovė „PricewaterhouseCoopers“

Sunki šalyje ekonominė situacija ir prastesni įmonių veiklos rodikliai nulėmė mažesnę audito paslaugų paklausą. 2009 metais lyginant su ankstesniais metais auditų daugiau atlikta tik viešojo intereso įmonėse bei valstybės ir savivaldybės įmonėse. Tačiau audito įmonių, atliekančių auditą viešojo intereso įmonėse, skaičius nepadidėjo (liko dvidešimt). Taip pat sumažėjęs audito poreikis padidino audito įmonių konkurenciją, kas nulėmė audito įmonių skaičiaus mažėjimą (pasitaikė ir bankroto atvejų), 20 proc. sumažėjo mažų audito įmonių (turinčių po 1-2 auditorius) atliekamų auditų

skaičius, tačiau sustiprėjo vidutinės audito įmonės (turinčios po 3 ir daugiau auditorių) ir padidėjo jų atliekamų auditų skaičius.

Daugiausiai, kaip ir anksčiau, metinių auditų yra atliekama uždarosiose akcinėse bendrovėse, kurioms privalomas auditas, tai sudaro 57,4 proc. visų atliktų metinių auditų (9 pav.).

9 pav. *Atliktų metinių auditų pasiskirstymas*

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito tikslas yra nustatyti ar:

- finansinės ataskaitos visais reikšmingais atvejais teisingai parodo audituojamos įmonės finansinę būklę, veiklos rezultatus ir pinigų srautus pagal teisės aktus, reglamentuojančius buhalterinę apskaitą ir finansinių ataskaitų sudarymą;

- metiniame pranešime arba įmonės veiklos ataskaitoje pateikti finansiniai duomenys atitinka metinių finansinių ataskaitų duomenis.

Auditorių pareikštos nuomonių pasiskirstymas per paskutinius metus yra panašus – dviem iš trijų atvejų pareiškiama besąlyginė nuomonė (2 lentelė).

2 lentelė

Auditorių pareikštų nuomonių pasiskirstymas, proc.

	2009 m.	**2008 m.**	**2007 m.**
Besąlyginė be dalyko pabrėžimo pastraipos	**62,1**	**64,5**	**63,0**
Besąlyginė su dalyko pabrėžimo pastraipa	**10,4**	**7,2**	**7,4**
Sąlyginė	**26,8**	**27,7**	**29,1**
Neigiama	**0,2**	**0,3**	**0,2**
Atsisakyta pareikšti	**0,5**	**0,3**	**0,3**

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito įmonės turi teisę:

- atlikti auditą;

- teikti užtikrinimo ir kitas susijusias paslaugas, tame tarpe Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektų patikrinimai;

- verstis kita veikla.

Audito įmonės 2009 metais gavo 183 mln. litų pajamų, t. y. 10 proc. mažiau pajamų lyginant su praėjusiu laikotarpiu (3 lentelė).

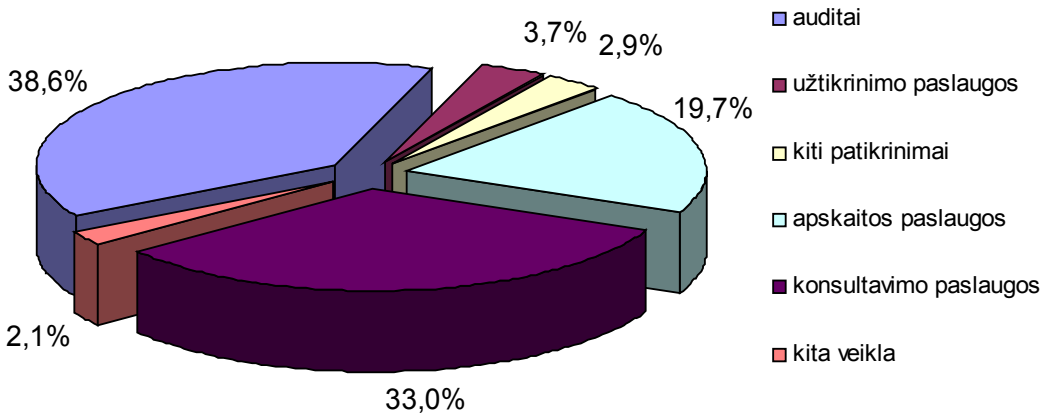
3 lentelė

Audito įmonių pajamos, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių ir audito įmonių veiklas, mln. litų (2009 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	1 auditorius	2 auditoriai	3 ir daugiau auditorių	Iš viso (be 4 didžiausių)		Didysis audito įmonių ketvertas		Iš viso	Praėjusiu laikotarpiu	Pokytis
Auditas (įsk. tarpinį ir konsoliduotą)	7,8	6,1	13,1	27,0	38%	43,6	62%	**70,6**	**67,7**	**4%**
Užtikrinimo ir kitos susijusios paslaugos	0,6	0,7	2,1	3,4	50%	3,4	50%	**6,8**	**12,3**	**-45%**
Kiti patikrinimai	0,6	0,5	1,3	2,4	44%	3,0	56%	**5,4**	**13,8**	**-61%**
Apskaitos paslaugos	12,4	4,2	11,5	28,1	78%	7,9	22%	**36,0**	**35,8**	**1%**
Konsultavimo paslaugos	1,2	0,9	3,6	5,7	9%	54,6	91%	**60,3**	**69,5**	**-13%**
Kita veikla	1,5	1,0	1,4	3,9	100%	0,0	0%	**3,9**	**3,4**	**15%**
Iš viso:	**24,1**	**13,4**	**33,0**	**70,5**	**39%**	**112,5**	**61%**	**183,0**	**202,5**	**-10%**
Praėjusiu laikotarpiu	**41,4**	**19,9**	**24,9**	**86,2**	**43%**	**116,3**	**57%**	**202,5**		
Pokytis	**-42%**	**-33%**	**33%**	**-18%**		**-3%**		**-10%**		

2009 metais lyginant su ankstesniais metais beveik per pusę sumažėjo audito įmonių pajamos iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų projektų bei kitokių patikrinimų, tačiau išliko stabilios pajamos už apskaitos paslaugos, o audito pajamos, nežiūrint bendro atliekamų auditų skaičiaus sumažėjimo, net 4 proc. didėjo.

Pajamos iš audito veiklos vėl tapo audito įmonių pagrindiniu pajamų šaltiniu. Pajamos iš audito veiklos sudaro 38,6 proc. visų audito įmonių pajamų ir iš audito veiklos 2009 metais daugiau kaip pusę savo pajamų gavo 35 proc. audito įmonių. Reikšmingą dalį audito įmonių pajamų struktūroje taip pat sudaro pajamos už konsultavimo paslaugas – 33,0 proc. ir pajamos už apskaitos tvarkymo paslaugas – 19,7 proc. Tuo tarpu kitos pajamos tesudaro 8,7 proc. visų audito įmonių pajamų (10 pav.).

10 pav. *Audito įmonių pajamų struktūra*

Pajamos 2009 metais iš audito veiklos didėjo mažiau nei 1 iš 3 audito įmonių, pajamos iš kitos veiklos didėjo mažiau nei 1 iš 6 audito įmonių, o bendros pajamos didėjo tik 1 iš 8 audito įmonių (4

lentelė). 2009 metais 24 audito įmonės audito paslaugų visai neteikė, kai praėjusiu laikotarpiu tokių audito įmonių buvo 19.

4 lentelė

Audito įmonės*, kuriose keitėsi pajamų dydis, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (2009 metų laikotarpiu palyginus su praėjusiu laikotarpiu)

	Padidėjo pajamos, įmonių skaičius			Sumažėjo pajamos, įmonių skaičius		
	Auditas	Visa kita veikla	Visos	Auditas	Visa kita veikla	Visos
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	**35**	**18**	**14**	**78**	**107**	**112**
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	**11**	**6**	**5**	**23**	**29**	**30**
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių (įskaitant didįjį audito įmonių ketvertą)	**8**	**4**	**5**	**20**	**24**	**23**
Iš viso:	**54**	**28**	**24**	**121**	**160**	**165**

* į skaičiavimus įtrauktos tik tos audito įmonės, kurios veikė 2009 m. gruodžio 31 d.

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, ne mažiau kaip ¾ audito įmonės nuosavybės turi priklausyti Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės auditoriams, Lietuvos ar kitos Europos Sąjungos valstybės narės audito įmonėms.

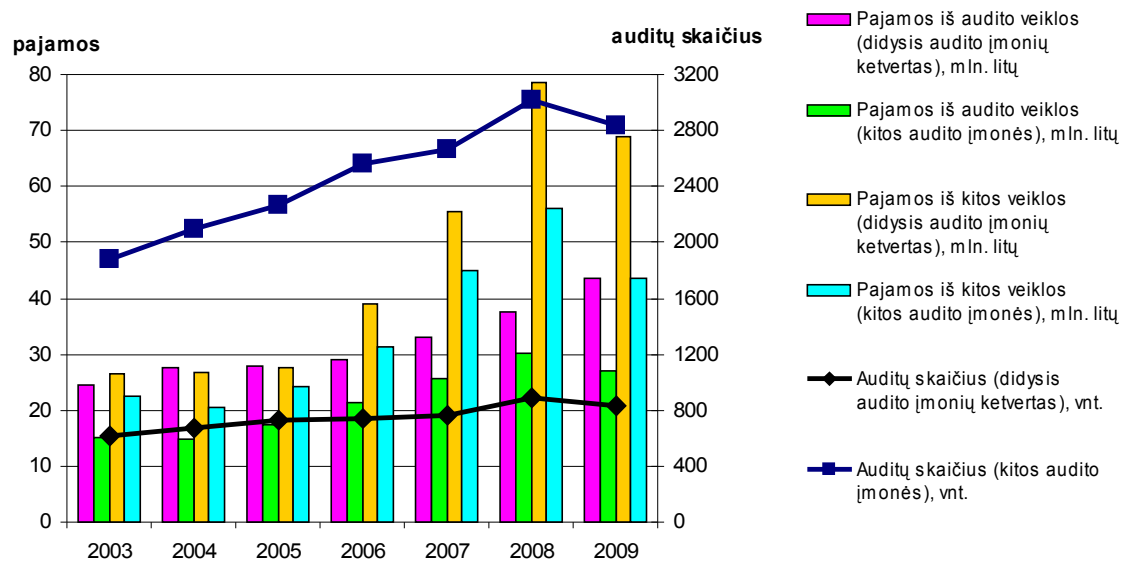
2009 metų laikotarpiu daugiausiai pajamų uždirbo audito įmonės priklausančios Lietuvos auditoriams, tačiau kitų šalių asmenims priklauso 37,5 proc. audito įmonių uždirbtų pajamų, o vertinant vien audito veiklos pajamas – net 47,7 proc. Nors audito tinklams priklauso tik 19 audito įmonių, tačiau jos užima ¾ visos audito rinkos (5 lentelė).

5 lentelė

Audito įmonių gautų pajamų pasiskirstymas, proc. (2009 metai)

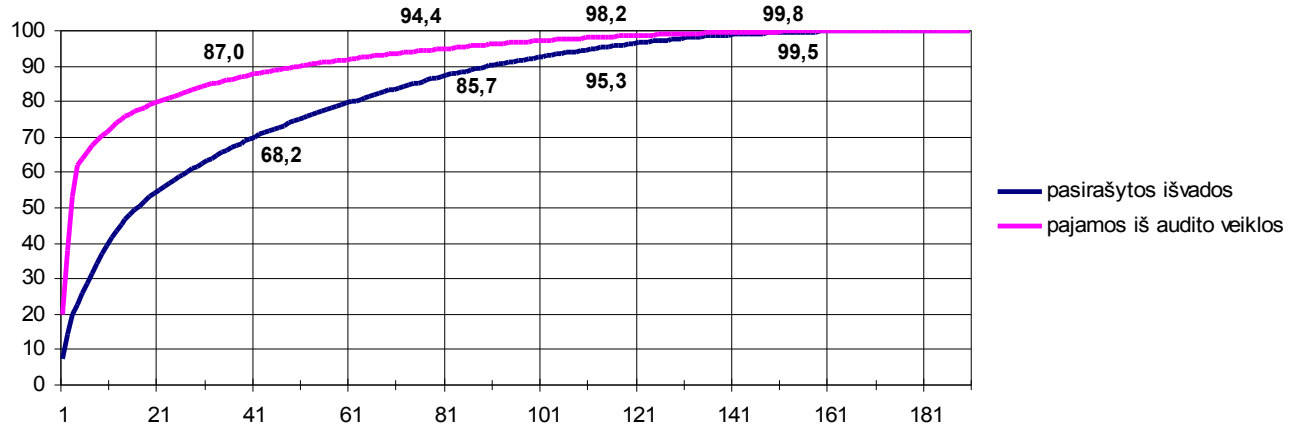
	Auditas	Visa kita veikla	Iš viso
Lietuvos auditoriams (audito įmonių dalyviams) tenkanti audito įmonių pajamų dalis	**50,8**	**67,4**	**61,0**
Kitiems Lietuvos asmenims (audito įmonių dalyviams) tenkanti audito įmonių pajamų dalis	**1,5**	**1,5**	**1,5**
Kitų šalių asmenys (audito įmonių dalyviams) tenkanti audito įmonių pajamų dalis	**47,7**	**31,1**	**37,5**
Audito įmonių, priklausančių audito tinklui, pajamos	**74,6**	**74,9**	**74,8**
Audito įmonių, nepriklausančių audito tinklui, pajamos	**25,4**	**25,1**	**25,2**

Audito įmonių pajamos ir atliekamų auditų skaičius iki 2009 metų tik didėjo, tačiau 2009 metais išliko tik pajamų iš audito veiklos didėjimas (11 pav.). Didžiojo audito įmonių ketverto ir kitų audito įmonių atliekamų auditų skaičius skiriasi daugiau kaip tris kartus, ir šis santykis buvo panašus per paskutinius metus, tačiau pajamų iš audito veiklos daugiau gauna didysis audito įmonių ketvertas. Jeigu prieš šešerius metus audito įmonių gaunamos pajamos iš audito veiklos ir kitos veiklos nelabai skyrėsi, tai 2008 metais skirtumas buvo padidėjęs iki 2 kartų, o 2009 metais – sumažėjo iki 1,5 karto.

11 pav. *Pajamų ir auditų skaičiaus palyginimas*

2009 metais audito rinkos koncentracija didėjo lyginant su ankstesniais laikotarpiais: 20 proc. audito įmonių išleido 68,2 proc. (praėjusiu laikotarpiu buvo 66,7 proc.) visų metinių auditoriaus išvadų bei gavo 87,0 proc. (praėjusiu laikotarpiu buvo 83,9 proc.) visų pajamų iš audito veiklos (12 pav.).

12 pav. *2009 metų audito rinkos koncentracija*

2009 metais audito atlikimui buvo skiriama 541 tūkst. valandų, t. y. vidutiniškai 147 val. vienam auditui (6 lentelė). Audito įmonių pajamų iš audito veiklos padidėjimą (4 proc.) įtakojo šie veiksniai: atliekamų auditų skaičiaus sumažėjimas (-6 proc.) ir audito kainos padidėjimas (15 proc.). Kadangi vidutinė audito kaina didėjo, o vidutinis laikas skiriamas audito atlikimui mažėjo, tai audito atlikimo valandinis įkainis padidėjo: visų audito įmonių – 130 litų/val. (praėjusiu laikotarpiu buvo 112 litų/val.), vertinant be didžiojo audito įmonių ketverto – 83 litai/val. (praėjusiu laikotarpiu buvo 79 litai/val.). Kadangi vidutinis darbuotojų skaičius audito įmonėse didėjo, o audito įmonių pajamos mažėjo, tai vidutiniškai vienam darbuotojui tenkanti audito įmonės pajamų dalis mažėjo (-9 proc.). Ne tokį didelį bendrą audito įmonių pajamų, tenkančių vienam darbuotojui, sumažėjimą, nei tarp atskirų audito įmonių segmentų, lėmė darbuotojų skaičiaus didėjimas didesnėse audito įmonėse.

6 lentelė

Audito įmonių ištekliai, pagal audito įmonėse dirbančių auditorių skaičių (2009 metų laikotarpiu)

	Vienam auditui skiriamas laikas, val.	Po-kytis, proc.	Vieno audito kaina, litai	Po-kytis, proc.	Vienam darbuotojui tenkanti audito įmonės pajamų dalis per mėnesį, litai	Po-kytis, proc.
Audito įmonės, kuriose dirba 1 auditorius	**110**	**1,9**	**7764**	**-10,9**	**4501**	**-25,6**
Audito įmonės, kuriose dirba 2 auditoriai	**105**	**-21,1**	**8718**	**-0,8**	**4747**	**-16,4**
Audito įmonės, kuriose dirba 3 ir daugiau auditorių	**125**	**-3,1**	**11490**	**1,4**	**6993**	**-13,6**
Didysis audito įmonių ketvertas	**258**	**4,5**	**52184**	**26,9**	**18115**	**-9,7**
Iš viso:	**147**	**-1,3**	**19207**	**15,2**	**9582**	**-9,1**

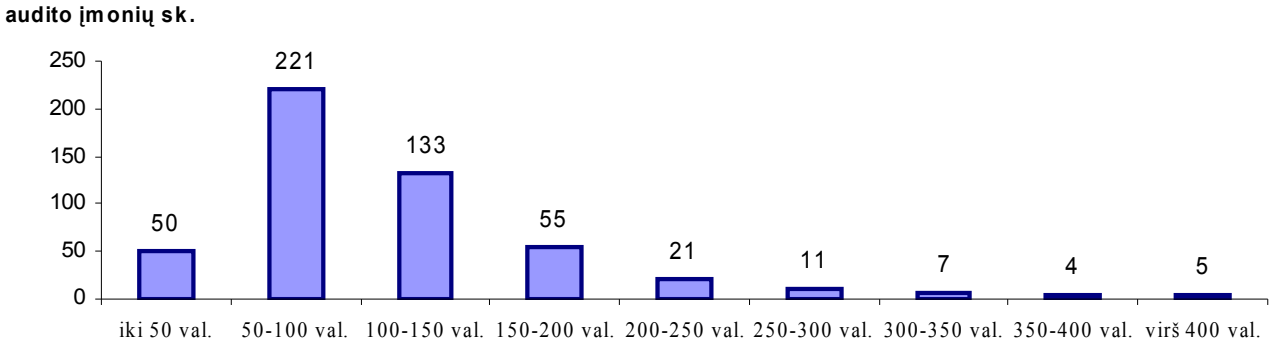
Vadovaujantis Lietuvos Respublikos audito įstatymu, audito įmonių teikiamoms užtikrinimo ir kitoms susijusioms paslaugoms taikomi tarptautiniai užtikrinimo užduočių, tarptautiniai peržvalgos užduočių, tarptautiniai susijusių paslaugų standartai ir susiję praktiniai nurodymai. 2009 metais vidutiniškai vienos užtikrinimo paslaugos kaina buvo 9302 litai (praėjusiu laikotarpiu – 6476 litai) ir vidutiniškai vienai užtikrinimo paslaugai buvo sugaištama 77 val. (praėjusiu laikotarpiu – 49 val.).

Priklausomai nuo audituojamos įmonės formos, 2009 metais vienam auditui vidutiniškai buvo skiriama: viešojo intereso įmonėse – 269 val./auditui; įmonėse, kurioms privalomas auditas (be viešojo intereso įmonių) – 155 val./auditui; įmonėse, kurioms neprivalomas auditas – 99 val./auditui (7 lentelė, 13 pav.).

7 lentelė

Audito įmonių ištekliai, priklausomai nuo audituojamos įmonės formos (2009 metų laikotarpiu)

	Vidutinis vienam auditui skiriamas laikas, val.	Mažiausias vienos audito įmonės auditui skiriamas laikas, val.	Didžiausias vienos audito įmonės auditui skiriamas laikas, val.
Viešojo intereso įmonėse	**269**	**49**	**897**
Kitose AB	**173**	**28**	**435**
Valstybės ir savivaldybės įmonėse	**121**	**30**	**302**
UAB, kurioms privalomas auditas	**159**	**47**	**380**
Kitose įm., kurioms privalomas auditas	**103**	**20**	**277**
Kitose UAB	**103**	**30**	**240**
Kitose įmonėse	**87**	**20**	**187**

13 pav. *2009 metų audito įmonių pasiskirstymas pagal vidutinį vienam auditui skiriamą laiką (atskirta pagal audituojamų įmonių formas)*